

Ministarstvo finansija

**IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O TEKSTU NACRTA ZAKONA
O REVIZIJI**

Vrijeme trajanja javne rasprave: od 01 – 20. novembra 2024. godine.

Način sprovođenja javne rasprave: Dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom obliku putem pošte, lično ili u elektronskom obliku.

Ovlašćeni predstavnici ministarstva koji su učestvovali u javnoj raspravi:

Direktorat za centralnu harmonizaciju i razvoj unutrašnjih kontrola

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi:

Omer Markišić, državni revizor i ovlašćeni procjenjivač

Mirko Perović, fizičko lice

Aleksandar Ćorsović, fizičko lice

Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija sa razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja:

1. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 5 dodati novu tačku 1) subjekti od javnog interesa ili društva koja obavljaju poslove od javnog interesa u skladu sa zakonom o javnim preduzećima. Najavljeno je donošenje novog Zakona o javnim preduzećima koja vrše javna ovlašćenja i u većinskom su državnom i opštinskom vlasništvu.

• **Odgovor: Navedeni predlog kao takav se ne prihvata**

Obrazloženje: Zakoni se ne mogu usklađivati sa propisima koji su u najavi i još uvijek nisu stupili na snagu.

Međutim, Ministarstvo finansija je na odgovarajući način prepoznalo privredna društva čije je osnivač ili većinski vlasnik država ili jedinica lokalne samouprave kao subjekte od javnog interesa.

2. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 12 dodati tekst stavu 1 Profesionalno usavršavanje iz stava 1 ovog člana organizuje i sprovodi Ministarstvo, odnosno pravno lice kojem je povjereno vršenje tih poslova – Komora revizora. Očekivati je u skladu sa dobrom praksom zemalja EU i okruženja da Ministarstvo finansija ove poslove povjeri Komori revizova.

- **Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata**

Obrazloženje: U članu 12 stav 3 je ovo već propisano na sljedeći način „Profesionalno usavršavanje iz stava 1 ovog člana organizuje i sprovodi Ministarstvo, odnosno pravno lice kojem je povjereno vršenje tih poslova.“

Proces povjeravanja ovlašćenja se spovodi u skladu sa Zakonom o državnoj upravi, odnosno podzakonskim aktima za sprovođenje navedenog Zakona.

3. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 23 Dodatne usluge, dodati drugi stav: „ukoliko ima zaposlene sa licencama procjenjivača, poreskih savjetnika i dr“. Ima slučajeva da revizori iste ili sljedeće godine vrše reviziju a prethodne su vršili procjenu imovine i dr. Na kontroli tih aktivnosti bi trebao da radi i Savjet za reviziju.

- **Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata**

Obrazloženje: U stavu 1 ovog člana je jasno definisano koje dodatne usluge društvo za reviziju i ovlašćeni revizor može da obavlja, a između ostalog i procjenu vrijednosti kapitala, imovine i obaveza, kao i poreskog i drugog poslovnog savjetovanja, osim ako posebnim propisom nije drugačije uređeno. Imajući u vidu navedeno, bespredmetno je dodavati predloženu dopunu u stavu 2, kada se istim definišu ograničenja obavljanja zakonske revizije pravnom licu kod kojeg su vršene dodatne usluge, za poslovnu godinu kada su i pružene pomenute usluge.

4. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 35 Ugovor o reviziji, dodati tekst „podatke o planiranom broju sati za obavljanje revizije, po članovima revizorskog tima; povezati sa iznosom najmanje revizorske satnice koju će definisati Ministarstvo finansija posebnim dokumentom-podzakonskim aktom“. Satnice revizora se u konkretnoj praksi najčešće ne obrazlažu a kreću se od 25 do 250 eura.

- **Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata**

Obrazloženje: U skladu sa članom 35 stav 4 ugovor o reviziji, pored elemenata propisanih zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi, mora da sadrži i podatke o planiranom broju sati za obavljanje revizije, po članovima revizorskog tima. Takođe, istim članom je predviđeno da ugovor o reviziji sadrži ukupnu cijenu za uslugu revizije. Napominjemo da je članom 36 Nacrta definisano da društvo za reviziju treba da utvrdi naknade za reviziju u skladu sa zahtijevanim poslom, vremenom, potrebnim resursima

za obavljanje revizije i ostalim predvidljivim troškovima obavljanja revizije, odnosno da iznos naknade za reviziju ne može zavisiti i ne može da bude povezan sa pružanjem dodatnih usluga subjektu revizije i ne može biti uslovljen ostvarenjem bilo kojeg potencijalnog događaja vezanog za reviziju, koji može da zahtijeva naknadu koja bi bila vezana za ishod ili rezultat transakcije ili rezultat obavljenog rada.

5. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 36 Naknada za obavljanje reviziju, definisati minimale iznose starta revizije i vezati ga za prosječnu zaradu u Crnoj Gori. Bliži uslovi se definišu aktom koji donosi Revizorska komora uz prethodnu saglasnost Ministarstva finansija.

• **Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata**

Obrazloženje: Nema uporedne prakse u regionu i šire da se ugovorena cijena revizije veže za prosječnu zaradu ili na drugi način ograničava u smislu minimalnih iznosa i sl. Svaka revizija je poseban angažman i cijena usluga revizije zavisi od mnogo faktora (npr. veličina pravnog lica, složenost poslovanja, industrija (sektor), kvalitet internih kontrola, pripremljenost i organizacija klijenta revizije, rokovi i hitnost, regulatorni zahtjevi, lokacija subjekta revizije, iskustvo i reputacija društva za reviziju, eventualni dodatni zahtjevi klijenta i dr.).

6. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 37 navedeno je da "Članovi revizorskog odbora mogu se izabrati iz reda neizvršnih članova odbora direktora ili članova nadzornog odbora, ali i trećih lica". Pojasniti ili reći da će se to bliže regulisati podzakonskim aktima.

U praksi se javljaju problemi sa izborom članova Revizorskih odbora a ima i "kreativnih" "tumačnja ko sve može biti član .

Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata

Obrazloženje: Navedena norma usklađena sa relevantnim Direktivama EU koje uređuju ovu oblast. Pravna lica mogu internim pravilima i procedurama usklađenim sa Zakonom detaljnije regulisati ovu oblast.

7. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: U članu 64 predvidjeti kazne za društva koja ne formiraju revizorske odbore. Ima veliki broj društava koja to nijesu uradila ukoliko se ne formira revizorski odbor gdje je to zakonom definisano. Činovnici komentarišu da to niko ne kontroliše.

Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata

Obrazloženje: Kaznene odredbe za pravna lica koja ne imenuju revitorski odbor su već predviđene članom 62, stav 1 tačka 2, Nacrta zakona o reviziji.

8. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: Član 65 „Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona“. Nabrojati podzakonske akte koji će se donijeti nakon donošenja Zakona. Obveznici Zakona o reviziji treba da u startu imaju informacije o podzakonskim aktima koji će se donijeti nakon Zakona.

Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata

Obrazloženje: Kroz Nacrt zakona su jasno definisane oblasti koje je potrebno dodatno urediti podzakonskim aktima.

9. primjedba/predlog/sugestija Omer Markišić: Kršenje nezavisnosti je elementarna pretpostavka postojanja standardi interne revizije ili reći uz poštovanje standarda koji se odnose na nezavisnost interne revizije
- 1) bez kršenja nezavisnosti;

Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata

Obrazloženje: Nacrtom Zakona je propisano: Interna revizija vrši se u skladu sa Globalnim Standardima Interne Revizije. Globalni Standardi Interne Revizije kroz niz standarda definišu nezavisnost interne revizije (npr. Standardi 1100, 1110, 1120 i 1130).

10. primjedba/predlog/sugestija Mirko Perović: Primjedba na član 10 Nacrta zakona o reviziji, kojim je propisano da će se licenca za obavljanje revizije izdati licu koje pored uslova propisanih zakonom mora imati tri godine iskustva na poslovima revizije po zaključenom Ugovoru o radu na puno radno vrijeme, od čega najmanje dvije godine na poslovima revizije pod nadzorom ovlašćenog revizora.

U procesu sam dobijanja licence za sertifikovanog računovođu, a koja je preduslov za dobijanje licence za obavljanje eksterne revizije, ostao mi je još jedan ispit, čije polaganje mi je zakazano za 07.12.2024. godine. Obzirom da se do sada (I dalje je, do momenta donošenja novog Zakona) priznavalo I radno iskustvo (takođe u trajanju od tri godiner, od čega dvije pod nadzorom ovlašćenog revizora) na poslovima revizije po zaključenom Ugovoru o dopunskom poslu, te da sam isto uredno ostvario (o čemu postoji I potvrda, izdata od strane revizorske kuće kod koje sam bio angažovan, kao I potvrda o uplaćenim porezima koji proističu iz ovog Ugovora), a sem toga sam I po Ugovoru o radu, na puno radno vrijeme, angažovan u drugoj firmi, to bi u mom slučaju odgodilo dobijanje licence za naredne (minimum) tri godine, a takođe I otežalo, obzirom da bih MORAO raskinuti Ugovor o radu na puno radno vrijeme koje imam kod

trenutnog poslodavaca (kod kojeg sam 15-ak godina zaposlen) da bih mogao zasnovati radni odnos u nekoj revizorskoj kući, od kada bi mi krenuo teći staž, a to znači najranije nakon tri godine (u idealnim uslovima) bih ispunio uslov koji se tiče radnog iskustva.

Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata

Obrazloženje: Navedena norma je usklađena sa direktivama EU i najboljom međunarodnom praksom.

11. primjedba/predlog/sugestija Mirko Perović: Primjedba na član 70 Nacrta zakona o reviziji, kojim je propisano da postupci izdavanja dozvola/licenci za obavljanje revizije započeti do stupanja na snagu ovog Zakona okončaće se po odredbama ovog Zakona. Kao što sam naveo na početku prethodnog obrazloženja, od licence sertifikovanog računovođa me dijeli samo još jedan ispit (koji polažem 07.12. t.g.), dok ostale uslove (neophodne za dobijanje licence za obavljanje revizije) ispunjavam (po Zakonu koji je još uvijek na snazi), a kako po mom mišljenju procedura dobijanja licence po dosadašnjem Zakonu (u mom slučaju) bi mogla potrajati moguće i do kraja januara naredne godine (nakon polaganja ispita treba proteći određeni broj dana dok ne stignu rezultati, pa u slučaju položenog ispita čeka se određena potvrda od strane Min. pravde, pa tek nakon toga se zahthjev predaje Min. finansija), plašim se da bi do tada mogao biti usvojen novi Zakon (iz čijeg nacrta sam i citirai određene članove, što bi me vratilo opet na početak (makar za radno iskustvo) i prolongiralo dobijanje licence za narednih min. 3 godine. Shodno svemu gore navedenom, MOLIM da se uzmu u obzir navedene primjedbe, te da se izvrši korekcija u pogledu primjene Zakona, pa de se u tom smislu izvrši korekcija člana 70 Nacrta zakona o reviziji, na način da bi isti glasio: Postupci izdavanja dozvola/licenci za obavljanje revizije započeti do stupanja na snagu ovog Zakona okončaće se po odredbama STAROG Zakona o reviziji.

Odgovor: Navedeni predlog se ne prihvata

Obrazloženje: Navedena norma je usklađena sa direktivama EU i najboljom međunarodnom praksom.

12. primjedba/predlog/sugestija Aleksandar Ćorsović: Po mom mišljenju u nacrtu Zakona o reviziji treba dodati odredbe koje se odnose na provjeru izvještaja o održivosti koju treba da vrši ovlašćeni revizor odnosno društvo za reviziju u skladu sa **Direktivom (EU) 2022/2464 o izmjeni Uredbe (EU) br. 537/2014, Direktive 2004/109/EZ, Direktive 2006/43/EZ i Direktive 2013/34/EU u pogledu korporativnog izvještavanja o održivosti.**

Takođe, u nacrtu Zakona o reviziji moguće je dodati dio koji se odnosi na licenciranje u skladu sa navedenom Direktivom i uslove koje treba da ispunjavaju ovlašćeni revizori odnosno društva za reviziju vezano za provjeru izvještaja o održivosti.

Reforma koja se odnosi na implementaciju Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD) je vrlo važna i na nivou zemalja članica EU.

Implementacija Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD) je bitna iz više razloga:

1. Povećanje transparentnosti: Direktiva zahtijeva od kompanija da iznose podatke o svom uticaju na životnu sredinu, društvo i upravljanje (ESG faktore). Ovaj nivo transparentnosti pomaže investitorima i potrošačima da bolje razumiju kako kompanije posluju i kakve posledice njihovo poslovanje ima na društvo i okolinu.
2. Podrška održivom razvoju: Kroz propisivanje standarda za izvještavanje, direktiva podstiče kompanije da usvoje održive prakse i strategije, što doprinosi globalnim ciljevima održivog razvoja.
3. Povećanje odgovornosti: Oblikovanje izvještavanja o održivosti omogućava evaluaciju i praćenje performansi kompanija u pogledu održivosti, što može povećati njihovu odgovornost prema akcionarima i drugim zainteresovanim stranama.
4. Prelazak na zelenu ekonomiju: Kroz podsticanje javnih i privatnih investicija u održive inicijative, direktiva može igrati ključnu ulogu u prelasku na zelenu ekonomiju i smanjenju klimatskih promjena.
5. Usaglašenost i standardizacija: Uspostavljanje zajedničkih standarda za izvještavanje o održivosti pomaže u smanjenju nesigurnosti na tržištu i omogućava lakše poređenje između kompanija.
6. Povećanje konkurentnosti: Kompanije koje se fokusiraju na održivost mogu postati konkurentnije, privlačeći investitore i potrošače koji vrednuju „eco-friendly“ i društveno odgovorne prakse.

Ukratko, CSRD ima potencijal da transformiše način na koji se kompanije bave održivošću i izvještavaju o svojim praksama, čime doprinosi održivijem ekonomskom razvoju.

Jasno je da će ove odredbe tek imati puni značaj kada budu izvršene izmjene postojeće legislative vezane za finansijsko izvještavanje (npr. Zakon o računovodstvu), ali mišljenja sam da je potrebno dopuniti nacrt Zakona o reviziji kako bi ovo važno pitanje što prije dobilo na značaju. Kako je najavljena i skora izmjena legislative u oblasti računovodstva mišljenja sam da treba iskoristiti dobru praksu zemalja EU i iste preuzeti kroz legislativu kako bi i u ovom dijelu bili usklađeni sa EU direktivama i najboljom praksom.

Odgovor: Navedeni predlog se prihvata

Obrazloženje: Implementacija Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD) je proces koji će biti izvršen kroz uklađivanje više zakonskih i podzakonskih

akata. Najvažnije izmjene su predviđene kroz usklađivanje Zakona o računovodstvu koji je u procesu usklađivanja i njegovo donošenje se očekuje u toku 2025. godine.

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja:

Podgorica, 05.12.2024. godine

Naziv organizacione jedinice Ministarstva koja je odgovorna za pripremu dokumenta:

Direktorat za centralnu harmonizaciju i razvoj unutrašnjih kontrola.

GENERALNI DIREKTOR,

Minas Trubljanin

